

GOSPODAR-SKI LIST V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in uprava Maribor, Slomškov trg št. 20

IZHAJA VSAKEGA PRVEGA V MESECU

Cena inseratom po dogovoru

CENA: 100 Din letno, inozemstvo 200 Din

Izhod iz zmede.

Živimo v dobi gospodarske in moralne krize. Med obema je razmerje vzročnosti. Iz gospodarske stiske se dostikrat porodi zmeda moralnih pojmov. Še večkrat pa je vzročno razmerje takšno: iz zmede moralnih pojmov se rodi gospodarska zmeda in stiska. Ta vzročni odnos velja zlasti za naš čas, kar dokazuje kratak pogled v sedanje razmere, ki vladajo po svetu.

Velika je zmeda v politiki živil.

Svojčas je angleški narodno-gospodarski pisatelj Malthus učil, da se človeštvo tako naglo množi, da zemlja s svojimi plodovi in sadovi ne bo zadoštovala za njegovo prehrano. Iz tega se je porodil lic, ki se je razlegal po svetu: »Gladu bomo umrli! Treba je tempo razmnožitv človeštva zmanjšati.« In res so ga zmanjšali z družinami brez otrok ali z enim otrokom. Kaj pa z živili? Toliko se jih proizvaja, da jih ni mogoče prodati ter morajo ogromne količine pšenice, kave, drugih živil, bombaža metati v morje ali v ogenj. Kapitalistični proizvajalci živil hlastajo po dobičku. Kaj jim mar, če gladujejo stotisoči?!

Zmeda vlada v politiki dela.

Geslo kapitalizma je: produkcija (proizvodnja). Da se je mnogo produciralo, se je izrabljajal človek, ki je moral delati po 10 do 12 ur na dan. Izrabljala se je nedelja, ki se je ukradla božji časti in človeškemu miru. Izrabljajal se je moderni tehnični napred; v obrat se je postavila mašina, da je bila produkcija cenejša, kakor če bi delal človek z rokami. Sedaj pa je na stotisoče in milijone ljudi brez posla: v možganih prevratne misli, v srcu obup.

Zmeda vlada v obrtniški politiki.

V obrtništvu vedno bolj izpodriva veleobrat srednje in male obrate ter tira ljudi v vrste proletarcev (brezdomskih delavcev). Na Dunaju je radi velikih krušnih fabrik, ki so v rokah delniških družb, postalo okoli 2300 pekov brez posla. Ako bi se krušne fabrike odpravile, bi ne samo 2286 oseb, ki so bile v teh fabrikah nameščene, dobilo zaposlitev, marveč bi poleg onih 2300 brezposelnih pekov še 5000 novih dobilo delo in zaslužek in 1500 pomočnikov bi takoj mogli postati samostojni mojstri. To bi bilo tudi državi v prid, ker bi dobila več davkov ter plačala manj podpor za brezposelne. Tako bi se tudi vedno bolj pripravljala organizacija stanovske države.

Zmeda vlada v poljedelski politiki.

Industrijske države bi morale skrbeti, da odkupijo pretežno poljedelskim

državam agrarne pridelke, da bi poslednje mogle kupovati industrijske izdelke. Mesto tega vidimo, kako industrijske države vsled politike avtar'ne (samozadovoljivosti) pomnožujejo agrarne pridelke. S tem pa vendar ne morejo rešiti agrarne krize. V Avstriji so se na primer na Koroškem udeležili julijske hitlerjevske revolucije nekateri kmeti s hribov, ki so nezadovoljni. Čehoslovaška pa hoče nezadovoljnim kmetom priti na pomoč s trgovskim žitnim monopolom.

Zmeda vlada v politiki plač.

Posli ne gredo, dobiček se zmanjšuje, torej se tudi plače zmanjšajo. S to metodo (načinom) se je poskušalo v mnogih državah, toda s slabim uspehom. Delavec, ki manj zasluži, tudi manj kupuje; tako zopet trpi trgovec, obrtnik in kmet kot proizvajalec živil in življenjskih potrebščin. Mednarodni delovni urad v Ženevi je to nedavno dokazal s številkami, pri čemer je pritegnil v dokaz ponesrečeni poskus vlade Papenove v Nemčiji leta 1932. Roosevelt, predsednik Zedinjenih držav, gre drugo pot: povišanje plač, ali vsaj njih vzdržanje na isti višini, znižanje delovnega časa.

Zmeda v mednarodni politiki.

Kolika je zmeda v mednarodni politiki, je splošno znano. Narodi omahujejo v negotovosti med vojno in mirom, ne vedoč, ali jim ne bo jutrišnji dan prinesel kakšnega vojnega zapletljaja. Zveza narodov, ki je bila zamišljena kot največja mednarodna pomirjevalna ustanova, je brez moči. Pogodbe med posameznimi državami ali skupinami držav se vedno bolj množijo, da jih bo kmalu težko prešteti. Ali pa tudi bodo dosegle svoj cilj? Dokler ne bo v mednarodni politiki zavlada načelo pravičnosti, ki bo nadomestilo nagib sebičnosti, ki je pri mnogih voditeljih držav edino merodajen, tudi take pogodbe nič ne pomagajo.

Terorizem.

Do neznosti stopnuje to zmedo terorizem, ki so si ga izbrali za sredstvo svoje politike ne samo komunisti, mar-

več tudi raznarodni fašisti. Zadnji čas je terorizem postal metoda mednarodne politike, katere se po zgledu italijanskega fašizma poslužuje hiterizem. Revolver, puška in bomba: to je vsakdanje orodje politike, ki se ga nemški narodni socializem poslužuje napram režimu neljubim osebam v notranjosti države in napram Avstriji. Ljudje, ki oznanjajo absolutno vrednost države, njenega vodstva, avtoritete in splošne blaginje, izvršujejo ali dajo izvršiti zločine, ki rušijo državo, njeno avtoriteto in splošno blaginjo. Z osebami, ki jih ubijajo, s poslopji (hišami, cerkvami, tovarnami, kulturnimi ustanovami), ki rušijo, se tudi rušijo pojmi reda, zakonitosti in avtoritete. Končni učinek ne more biti drugi, kot splošne razvaline.

In kje je izhod iz zmede?

Povratek k Bogu, njegovemu nauku, njegovim zapovedim. Povratek posameznikov in celih narodov. Posameznik se mora podrediti božjim zapovedim, katere mora izpolnjevati v svojem zasebnem in javnem življenju in v svojem gospodarskem udejstvovanju. Potem ne bo več brezsrčni kapitalist uničeval pšenice, kave in drugih živil, do čira milijoni ljudi na svetu gladujejo. Kapitalistični podjetnik ne bo izrabljajal človeka in njegovega dela samo za lastno obogatitev. Odprava brezbožnega kapitalizma, mašinizma in pogrešne racionalizacije v gospodarstvu, oskrba delovnih mogočnosti in vzpostavitev stanov: to je edino učinkovito sredstvo zoper brezposelnost.

Povratek k božjim zapovedim v gospodarski in mednarodni politiki. Tega pa nočejo cele stranke, kakor svobodomisleci, naprednjaki, liberalci, socialisti; tega nočejo cele države, kakor Rusija in Mehika; tega nočejo voditelji držav, kakor zlasti voditelji fašizma in brezbožnega nacionalizma. Kaj pomaga majhen oblič, če je ves organizem bolan in zagnojen? Proč s poganstvom, rešitev je v krščanstvu! Povrnitev posameznikov, stanov in držav k Bogu: to je tista reorganizacija duš v duhu krščanske pravičnosti in ljubezni, ki bo iz nje vzcvetel sporazum med posamezniki, narodi in državami.

Določitev cen letošnjemu vinskemu moštu.

Javna tajnost je, da določajo cene vsakoletnemu vinskemu moštu veletrgovci z vinom, restavraterji in gostilničarji, ne pa, kakor bi bilo pričakovati, vinogradniki-producenti sami. To dejstvo povzroča, da so vsakoletne cene vinskega mošta naravnost sramotne. Veletrgovci z vinom, restavra-

terji in gostilničarji, vsaj po veliki večini, nimajo niti najmanjšega pojma, koliko da stane producenta vina obdelovanje vinogradov. V raznih vinorodnih pokrajinah naše države je obdelovanje vinogradov različno. Tako glede stroškov in glede trpljenja pri delu. V Dalmaciji, v Banatu in še po drugod

je obdelovanje vinogradov radi klimatičnih in terenskih razmer enostavnejše in torej ceneje, kakor je v Sloveniji. Vina, pridelana v raznih pokrajinah, so pa tudi kaj različne kakovosti. Vina, pridelana v Dalmaciji, v Banatu, v Južni Srbiji itd. se nikakor ne dajo istovetiti z vini, ki se pridelajo v svetovno znanih jutomersko-ormoških vingradih in v Slovenskih goricah; ne dajo se primerjati z vini, ki se jih pridelava v Halozah, na Bizeljskem, ali pa tudi na Dolenjskem.

Ne gre torej, da bi se cene letošnjemu vinskemu moštu, pridelanemu v Sloveniji, določile na podlagi cen, ki so jih določili veletrgovci z vinom v Dalmaciji in v Banatu in ki so po večini sami židovi — velekapitalisti Nemci, Madžari in Italijani.

Razni veletrgovci z vinom v Sloveniji trobijo sedaj pred trgatvijo po svojih agentih in mešetarih v svet, da letošnjega vinskega mošta ne bodo dražje plačevali kot po 2 do 3 Din za liter. To baje radi tega, ker dobijo po isti ceni in še ceneje vinski mošt iz Banata. Dobro, naj pa ti veletrgovci z vinom naročijo vinski mošt in vino iz Banata in naj ne delajo nereelne trgovine, ki se, kakor je ugotovljeno, godi na način, da se kupi ceneje blago iz Banata ter se reže z vini boljše kakovosti in spravljaja v promet kot Ljutomerčan, Haložan in Bizelčan itd. To ni dovoljeno po zakonu o vinu z dne 9. 12. 1929. Vsaj v taki meri in v takem obsegu ne, kakor se to vrši, Tozadevna točka v zakonu o vinu se glasi: »Prepovedano je mešanico raznih vin označiti po predelu ali vrsti grozdja, ako v mešanici ni najmanj 50% vina iz tistega kraja, ali od tiste vrste grozdja, po kateri se ta mešanica imenuje.« Ugotovljeno je, da se v Slovenijo uvažna na vagone vina iz Banata, ki gre v promet pod drugimi imeni. En primer, kako da se vrši rezanje vin v nekaterih veletrgovinah z vini: Kupi se tri vagone cenene vina iz Banata in en vagon iz bivše Štajerske, recimo Ljutomerčana. Rezultat tega je: štiri vagone Ljutomerčana! Na te in slične načine nastane z banaškim vinom krivična konkurenca kvalitetnim vinom v Sloveniji. V splošnem se imenuje tako rvananje goljufija. Pošteni restavraterji in gostilničarji v Sloveniji bodo storili prav, da naročijo potrebne množine vin, ki jih rabijo, le pri domačih vinarških zadrugah, ki so po svojih pravih primorane kupovati te pridelke svojih članov vinogradnikov, ali pa naravnost pri producentih, če bi hoteli zadovoljiti svoje goste z pristnimi domačimi vini.

Letos ne bo prirastlo v Sloveniji veliko vina, bo pa to, kar bo, osobito v krajih, kjer ni bilo toče in kjer niso bili nalivi meseca avgusta preveliki, izborne kakovosti, da, pridelalo se bo vino iste kakovosti, kakor se je pridelalo leta 1834, to je točno pred 100 leti, če se bo le količkaj počakalo s trgatvijo.

Vinogradniki-kmetje naj ne ponujajo letošnjega vinskega mošta za slepo ceno, ampak naj zahtevajo za vinski mošt najmanj za liter sledeče: od 16 do 17 stopinj sladkorja Din 3.50 do 4, od 17

do 19 stopinj Din 4.50 do 5, od 19 do 20 stopinj Din 5.50 do 6. Za sortirani vinski mošt in za vinski mošt z nad 20 stopinj sladkorja pa se naj zahteva najmanj 6 Din.

Te cene nikakor niso pretirane, ker krije z njimi producent komaj svoje obdelovalne stroške. O kakem čistem dobičku tudi pri teh cenah ni niti govora. Nikakor ne gre, da bi zaslužila le veletrgovina z vinom, nič pa vinogradnik, ki ima delo in brigo skozi vso leto.

Dolžnost merodajne državne oblasti je, da promet z vinom natančno kontrolira glede kakovosti vin. Tako izvedena natančna kontrola bo veliko pripomogla, da se huda gospodarska kriza v vinorodnih krajih Slovenije vsaj nekoliko ublaži. Vinogradnik-producent v Sloveniji naj daje svoj pridelok po isti ceni, kakor vinogradnik v Banatu, ki ima več kot trikrat manj dela in več kot trikrat manjše stroške pri obdelovanju vinogradov ter pridelava vino mnogo manj vredne kakovosti? Tako to ne sme biti!

Vnebovpijoča krivica se godi in se bo godila vinogradnikom v Sloveniji, če se pomisli, da se vino v gostilnah in restavracijah toči po 14 do 18 Din in še dražje, kupoval pa bi se naj vinski mošt po 2 do 3 Din! To je krivica, ki mora živo zadeti kmeta-vinogradnika v Sloveniji. Vsled tega se merodajnim državnim oblastem, ki tako lepo in zelo strogo zaukazujejo termin trgatve, priporoča, da bi tudi glede cen vinskega mošta zavzele primerno stališče v prid vinogradnika, da ne bo ta izročen v milost in nemilost raznim trgovcem in špekulantom z vinom, njih agentom in mešetarjem.

To bi bila najboljša zaščita kmeta-vinogradnika . . .

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto dne 22. septembra so pripeljali 40 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 9—10 Din, slanina 12—13. Kmetje so pripeljali 4 voze sena po 38—40, 2 otave po 30 in 1 lucerne 45, 18 voz krompirja po 0.50—0.75, 37 vreč čebule 1—1.50, česen 4—5, 13 voz zelja 0.50—1, kisló zelje 3, repa 2, kumarce 0.25, hren 4—5, luščeni grah 7—8, jabolke 2—4, hruške 3—4, slive 4, breskve 3—6, grozdje 4—7, celi oreh 8, luščeni 28—32, kostanj 1.25—2, pečen 6—8. Na trgu je bilo 8 vreč pšenice 1.25, 6 rži 1, 12 ječmena 1.25, 14 koruze 1.25, 10 ovsa 0.75, 8 prosa 1.50, 5 ajde 1, 13 fižola 1.50—2. Smetana 8—10, mleko 1.50—1.75, surovo maslo 20—24, čajno maslo 28—32. Prinesli so 65 kokoši 20—30, 982 piščancev 18—55, 12 gosí 30—35, 30 puranov 30—40, 58 rac 10—20, 43 domačih zajcev 5—30.

Mariborski svinjski sejem 21. sept. 1934. Na ta svinjski sejem je bilo pripeljanih 321 svinj in 1 koza, cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 50—60 Din, 7—9 tednov 80—100 Din, 3—4 mesece 150—200 Din, 5—7 mesecev 250—300 Din, 8—10 mesecev 350—400 Din, 1 leto 600—680 Din, 1 kg žive teže 5—6 D, 1 kg mrtve teže 8—9.50 Din. Prodanih je bilo 81 komadov.

Dva sejma na Ptuj. Konjski in goveji sejem v torek dne 18. t. m. je bil, kar se tiče do-

gona, slabo založen, pač pa je bila kupčija še prav dobra. Prignali so 90 konj, 64 volov, 10 bikov, 121 krav in 45 telic, skupaj 330 glav živine. Od teh so prodali 224 glav. Povprečne cene za 1 kg žive teže so bile sledeče: voli 3—4 Din, biki 2.50—3.50 Din, krave 2—3.50 Din, telice 3—4 Din; konji so se prodajali po kakovosti in sicer od 600 do 3200 Din komad. Pridobni sejem bo dne 2. oktobra. — Svinjski sejem v sredo dne 19. t. m. je bil razmeroma slabo založen in kupčija je bila malenkostna. Prignali so 199 svinj in 124 prascev, skupaj 323 ščetinarjev; od teh so prodali 84 komadov. Povprečne cene za 1 kg žive teže so bile sledeče: debele 6—7 Din, pršutarji 5—6 Din, plemene so se prodajale od 200 do 600 D komad; prasci, stari 6—12 tednov, so stali 75—200 Din eden.

KUPČIJA S HMELJEM.

Savinjska dolina.

Kupčija je nadalje mirna. Sicer je zanimanje in povpraševanje stalno, vendar prave živahnosti v letošnji sezoni še ni bilo. Radi preoblike ponudbe so cene nekoliko popustile, pa vendar se zopet drže in se za prvovrstno blago plačuje 35 do 40 Din ter za izbrano in zlasti tudi v barvi brezhibno blago do 43 Din, za dobro srednje 30 do 35 Din, za srednje 25 do 30 Din in za slabše 15 do 25 Din za 1 kg. Pri mirnem, vendar stalnem nakupovanju je iz prve roke že prodanega nad 40 odstotkov letošnjega pridelka. Zaključna tendenca je sicer mirna, vendar še razmeroma precej čvrsta.

Vojvodina.

Obiranje je bilo pretekli teden končano in računa se, da bo letošnji pridelok znašal kakih 10.000 stotov. — Mirna kupčija se polagoma nadaljuje, vendar so vsled preoblike ponudbe cene nekoliko popustile in se plačuje sedaj za boljše blago 25 do 35 Din za 1 kg, za slabše pa zaenkrat sploh še ni dosti zanimanja.

Češkoslovaška.

Pri mirni zaključni tendenci so se cene zaenkrat ustalile in se plačuje sedaj za najboljšo izbrano žateško blago 63 do 65 Din, za prvovrstno 85 do 63 Din, za dobro srednje 52 do 58 Din, za srednje 47 do 52 Din in za slabše 43 do 47 Din za 1 kg. Računa se, da je iz prve roke prodanega že skoro polovico letošnjega žateškega pridelka. Najvišje cene se plačujejo pred vsem za izvoz, dočim se za domačo porabo še malo kupuje in se plošno opaža tendenco uveljaviti nižje cene. Prav tako se vrši živahno nakupovanje tudi v Uštku in Roudnici ter plačuje 40 do 54 Din za 1 kg, vendar se tudi tu skuša uveljaviti čim nižje cene. Prodane je dosedaj v Uštku kakih 4000 in v Roudnici nad 1000 stotov. Da se končno prepereči prekomerna ponudba in onemogoči tlačenje cen, nameravajo namesto uvedbe popolnega monopola zaenkrat čim prej določiti obvezne najnižje cene 47 do 79 Din za 1 kg. Zastopniki hmeljarjev so tozadevni predlog že predložili kmetijskemu ministru in bo v zadevi odločal ministrski svet. Zveza žateških hmeljskih trgovcev ter zveza češkoslovaških hmeljskih trgovcev in izvoznicarjev sta proti določitvi obveznih cen vložili brzojavni protest.

Splošno.

V Nemčiji je najboljše blago že močno razgrabljeno naravnost od pivovarn in nakupovalna živahnost zato nekoliko ponehava, ker za slabše blago ni toliko zanimanja. V ČSR plačujejo najvišje cene le inozemske (švicar-

ske, belgijske, skandinavske) in deloma tudi domače pivovarne, ki kupujejo po svojih zastopnikih direktno iz prve roke, ter nemški izvozniki trgovci, dočim v splošnem skuša trgovina uveljaviti nižje cene. Ostala tržišča zaenkrat še niso oživela, pač pa ni izključeno, da bo nemška trgovina, ki je dobila doma le malo boljšega blaga v roke, posegla v kratkem tudi na druga tržišča, ter poživila kupčijo in učvrstila cene zlasti za boljše blago.

*

Letošnji pridelek pšenice je edino v Jugoslaviji tako velik, da bo še precej ostalo za izvoz. Pridelek v Romuniji in na Madžarskem je znatno manjši kakor navadno. Našo pšenico bo kupila skoraj večinoma vso Češko-slovaška.

Rekordna letina češpelj je letos v celi Jugoslaviji. Da nakupijo večje množine češpelj, je prispelo mnogo kupcev iz Nemčije. Računajo, da bo mogoče izvoziti okrog 20.000 vagonov suhih češpelj samo iz Mačve (pokrajina v Severni Stari Srbiji). Mnogo češpelj bo predelanih v marmelado in bodo tako prišle do izvoza. Sušenje, etuiranje in pakiranje nadzira kmetijsko ministrstvo.

Zadnja leta smo izvažali mnogo sadja v Češko-slovaško. Zadnje čase pa izpodriva naše sadje na češko-slovaških tržiščih vedno bolj domače sadje. Samo uvoz jugoslovanskih jabolk je letos večji kakor v prejšnjih letih.

Površina vseh vinogradov je bila v letu 1933 342.000 oralov, pridelek pa je znašal na tej površini 2,855.000 hl.

Letošnja letina tobaka bo v Jugoslaviji dobra zlasti v Hercegovini. V Južni Srbiji pa je letos zopet manj zasajenega tobaka, ker mora poljska uprava še vedno ne dovoli, da bi smeli kmetje za izvoz saditi tobak svobodno.

NOVICE

Nesreče.

Pri padcu si zlomil hrbtenico. 67letni posestnik Pavel Špegel iz Brezna pri Vitanju je gnal živino napajat. Na cesti mu je spodrsnilo, padel je v občestni jarek in si zlomil hrbtenico. Po prepeljavi v celjsko bolnico je umrl.

Težka poškodba radi neprevidnosti smodnikom. V kamnolomu v Lokah pri Orehovici v bližini Novega mesta so razstreljevali skalovje. Zaposlen je bil tudi 23letni delavec Viktor Miklavčič. Izvrtano luknjo je napolnil s smodnikom in nato je nastavljal na smodnik sveder in njegov tovariš je nabijal po smodniku, da bi ga bolj stisnil. Smodnik se je vnel vsled udarcev in eksplozija je težko poškodovala Miklavčiča.

Premikač smrtno ponesrečil. Na glavnem kolodvoru v Ljubljani je smrtno ponesrečil dne 21. septembra premikač Jakob Jeraj. Med premikanjem tovarnega vlaka mu je spodrsnilo, padel je tako, da so ga zgrabila kolesa stroja in so ga vlekla seboj. Ko ga je stroj odvrigel, je bil revež že mrtev.

Grozna smrt delavca. Na Javorniku pri Jesenicah je bil zaposlen pri takozvani poglobljeni peči 57letni delavec Martin Valentar. V peči je bilo žareče železo za predelavo in Valentar je ho-

tel s pomočjo plinskega ognja izravnati neki železni drog. Pri tem poslu je spodrsnil in padel na razbeljeno peč. Dobil je tako hude opekline, da je umrl po prepeljavi v tvorniško bolnišnico. Pokojni je oče devetih otrok, od katerih še trije niso pri svojem kruhu.

Usodepolno trčenje dveh kolesarjev. Dne 23. septembra je bila v Gotni vasi pri Novem mestu kolesarska dirka. Posestnikov sin Anton Turk iz Gornje Težke vode je tudi kolesaril po opravkih. Pri Novi gori sta trčila v polnem diru dirkač Rifelj, uslužbenec pri tvrdki Pavčič v Novem mestu, in Turk. Turk je padel s kolesa, pri padcu mu je počila lobanja in je obležal pri priči mrtev.

Kmetu zgoreli dve poslopji. V Žužemberku na Dolenjskem je začel v noči goretiti skedenj posestnika Vincenca Urbančiča. Skedenj je bil poln krme ter krit s slamo in radi tega je bil kmalu v objemu plamenov še hlev, iz katerega so komaj rešili živino. Mirnemu vremenu in gasilcem gre zahvala, da ni prišlo do večje požarne nesreče. V Urbančiču sta pogoreli obe poslopji. Precejšnja škoda ni krita z zavarovalnino.

Huda nesreča brezposelnih v češko-slovaškem premogovniku. Na ozemlju premogovnika na Rudi blizu nemške meje na Čehoslovaškem, se je pripetila dne 22. septembra huda nesreča. Odpadke premoga so odvažali s posebnim vlakom. Med odpadki so tudi kosi premoga. Prevoz odpadkov spremljajo brezposelni, da izklopavajo iz njih kose premoga. Naenkrat pa je švignil iz enega od vagonov, ki so bili naloženi z odpadki, plamen, ki je bil 15—20 m visok in 20 m širok. Plamen je trajal samo nekaj sekund, a posledice so bile strahovite. Približno 50 brezposelnih, ki so bili slučajno v bližini vagona, je plamen zajel ter jih grozno opeknel. Odigrali so se strašni prizori. S premogovnim prahom pokrita obleka nesrečnežev je pričela goretiti v plamenih. Slični živim gorečim bakljam so začeli begati okrog kričaje na pomoč. Mnogim so odpadla zогlenela ušesa in nosovi, neki ženski pa celo prsa. Nekateri so odhiteli preko žarečega pepela po pobočju ter planili v bližnjo mlako, da bi pogasili plamene, ali pa so se valjali po blatu, ki je nastalo pri gašenju premoga. Pri poskusih, da bi strgali obleko s telesa, so si mnogi nesrečneži odtrgali tudi cele kose mesa. Obupno kričanje nesrečnežev se je čulo v 500 m oddaljeno vas, odkoder so takoj prihitali reševalci pod vodstvom policijskega poveljnika. Smrtno nevarno je bilo ranjenih 27 oseb, hujše 15, ostali pa lažje. Nesreča je bržkone nastala, ker so vsled neprevidnosti na premog naložili tudi žareč pepel, zaradi česar v notrajnosti nastali premogovni plini niso mogli uhajati ter so eksplodirali.

Velika rudniška nesreča na Angleškem. V Cresfordskem rudniku pri Wrexhamu na Angleškem se je zgodila dne 21. septembra rudniška nesreča, ki je zahtevala 200 do 300 človeških žrtev. V rojih, v katerih je bilo zaposlenih 400 do 500 rudarjev, je prišlo iz še neznanega vzroka do eksplozije.

V stranskih rojih je bilo na delu kakih 200 delavcev, tamkaj ni bilo eksplozije in ti so se vrnili nepoškodovani na dan. Po eksploziji je nastal požar in ta je uničil življenje 200 do 300 rudarjem.

Strašna vremenska nesreča na Japonskem. Po Japonskem je divjal zadnje dni vihar ali tajfun. Vihar je porušil na desetisoče hiš, uničeval polja in znaša število smrtnih žrtev 2000. Po viharju se je vлил dež in nalivu je sledil strašen vihar na morju. V mestih Osaka in Kioto je uničila vremenska nesreča 20 šol in je pokopanih med ruševinami šolskih poslopij 500 otrok. Vihar je divjal z brzino 120 km na uro. Strašno so trpele železniške proge. Na mnogih krajih je pometal vihar s proge vagonov, mnogo vlakov je trčilo in iztirilo. Na morju je iznenadil vihar veliko ribiških ladij, ki so se potopile. Nad 100.000 ljudi je ostalo brez strehe.

Razne novice.

»Konjeniki g. Pucelja.« Pod tem naslovom poroča »Slovenija« po »Edinosti« nad vse poučno jugoslovensko dogodbico. Ob zadnjih volitvah da je obljubil minister Pucelj vsem dela in služka. Osem delavcev se je glede na to obljubo res zglasilo pri njem in čez nekaj časa so jih poslali na državno veleposestvo v Karadžordževu. Tam so jim odkazali hlev za stanovanje, ko pa so trudni in lačni od dela prosili hrane, so jih preprosto pognali na cesto. Ker niso imeli denarja za vožnjo, so se podali peš domov. 15 dni so hodili, spotoma so se preživljali z beračenjem, a spali so kar na prostem. V šali so se imenovali sami Puceljeve konjenike, jahali sicer niso sami, pač pa so nje same jahali lastni kovčki, ki so jim med hojo poskakovali na plečih. Dopis sam je podpisal eden iz te neprostopoljne konjice g. Viktor Adamič.

Obnovitev sodne razprave, ki vzbuja veliko pozornost. Pred 14 leti so našli v benediškem gozdu umorjenega moškega, in niti danes ne vedo, kedo je bil neznanec. Na podlagi ljudske govornice so bili osumljeni zločina Ivan in Josip Markuzi iz Drvanja v Slovenskih gorah, posestnik Zemljč in Ivanova žena Ana Markuzi. Leta 1921 je romala omenjena družba v preiskovalni zapor. Radi pomanjkanja dokazov za krivdo so bili izpuščeni. Ponovna sumničenja so spravila Markuzije in Zemljča pred poroto leta 1927. Porotniki so spoznali vse štiri obtožence za krive. Ivan Markuzi je bil obsojen na smrt na vešalih, Josip Markuzi in Zemljč na dosmrtno ječo in žena Ana na triletno ječo. Po obsodbi je vložil državni pravdnik ničnostno pritožbo in je spremenil zagrebški stol sedmorice dosmrtno ječo za Jožefa Markuzija in Zemljča v smrt na vešalih. Na smrt obsojeno trojico je pomilostil kralj na dosmrtno ječo. V dosmrtno ječo obsojeni so vedno zatrjevali, da so povsem nedolžni. Zagovornik obsojenih je zbral tekom osmih let za nedolžnost toliko gradiva, da je dovolilo te dni mariborsko okrožno sodišče obnovo procesa. Predsednik senata, ki je pretresal kočljivo zadevo, je razglasil, da dopušča okrožno sodišče obnovo radi tega, ker

dvomi v verodostojnost prič in ker so se pojavili novi momenti, ki utegnejo dokazati nedolžnost vseh treh na smrt obsojenih.

Pogrešajo že od 15. septembra v Novi cerkvi pod Ptujem Minko Mavčič, pos. hčerko. Zapustila je pismo, v katerem navaja, da se je odločila za prostovoljno smrt radi nesrečne ljubezni. Nekdo na ptujskem mostu je videl zgoraj omenjenega večera, ko se je pognala ženska v Dravo.

Truplo neznanega moškega so našli kosci v grmovju blizu Joštovega mlina za Ložnico v Medlogu pri Celju. Poleg trupla je bil samokres, kar kaže na samomor, saj ima neznanec luknjo skozi sence. Obleka znači, da je bil neznanec boljšega stanu.

Prva zdravnica na svetu. V švicarskem mestu Bernu je obhajala svoj 90. rojstni dan ženska, ki si je pridobila kot prva na celem svetu doktorat iz zdravilstva. Ko je pričela Marija Theys leta 1858 na pariški visoki šoli svoje nauke, se je zagnalo vse v njo. Pogumna ženska se ni prestrašila vseh mogočih očitkov in je zaključila študij v portugalski prestolici v Lissabonu. Svoj zdravniški poklic je izvrševala v Strassbugu na Nemškem, na Japonskem in Kitajskem. Kako se vendar časi spreminjajo! Danes je malodane zdravnic za deco in ženske več nego zdravnikov!

Preprečena nakana dunajskih hitlerjevcev. Oče zadnjega puča hitlerjevcev v Avstriji bi naj bil bivši štajerski dež. glavar in poslanik v Rimu dr. Rintelen. Ko je pričel prevrat na Dunaju, je bil Rintelen tamkaj in bi naj postal za slučaj posrečenega puča avstrijski kancler. Zadeva se je koj ob nastopu upornikov izjalovila in Rintelen si je hotel v očigled ponesrečenju puča končati življenje. Ustrelil se je v glavo, pa se ni zadel smrtno. Zdravstveno stanje se mu je zboljšalo, a je še danes v močno zastraženi bolnici na Dunaju skupno z generalom Wagnerjem, katerega so si bili izbrali hitlerjanci za vojnega ministra v Rintelenovi vladi. Hitlerjanci so sklenili, da bodo oba osvobodili skozi kanale in ju bodo odvedli po izkopanem podzemeljskem hodniku v hotel »Hammerand«, čigar lastnika so pridobili za načrt. Predrli so že več temeljnih zidov in so bili že blizu cilja, ko je začela policija preiskovati kanale, po katerih se še danes radi zbirajo hitlerjanci, da kujejo načrte za bodočnost. Policija je prišla čisto slučajno na sled načrtu za osvoboditev Rintelena in Wagnerja. Radi omenjenega odkritja so bili izročeni deželnemu sodišču: Rintelen, Wagner in lastnik hotela »Hammerand«.

Obžalovanja vredni slučaji.

Obešenega so našli v kleti tuje hiše 45letnega cestarja Alojzija Zoreca iz Rogoznice pri Ptuju. Z eno roko je še držal za vrv, hoteč se še rešiti v zadnjem trenutku, a je že bilo prepozno.

Prostovoljno v smrt radi družinskih preprirov. Radi družinskih preprirov je pobegnila z doma 33letna najemnica

Ivana Turk iz Turnišča pri Ptuju. Pastir je našel nesrečnico v graščinskem drevoredu na akaciji obešeno.

Mati skočila z otrokom v naročju v bajer. Dne 21. septembra zvečer je skočila v bajer na Gvido v Trbovljah rudarjeva žena z enoletnim otrokom v naročju. Sosedje so nesrečno mater opazili in ji priskočili na pomoč, ker je še tičala v blatu blizu brega. Mater so izvlekli živo, otrok je bil že mrtev. Žena si je hotela končati življenje radi družinskih razprtij.

Družba 13 vlomilcev pod ključem. Ljubljanski policiji je uspelo, da je zaprla 13 članov tatinske tolpe, ki je kradla razno blago po Ljubljani in po vseh večjih mestih naše države. Prijeti tatovi so po večini iz okolice Velike Kladuše v Bosni. Samo v Ljubljani so pokradli blaga za 30.000 Din. Pokradeno blago in perilo so prodajali v Bosno. Oba glavarja tatov Husein Rožič in Džemal Okanovič sta ušla iz Ljubljane pred aretacijo. Okanovič je padel v roke policiji v Karlovcu, kjer se je izdajal pod napačnim imenom in ga bodo prepeljali v Ljubljano.

Sv. Jakob v Slov. goricah. Zapustila nas je preblaga mamica Notburga Javšnik, bivša posestnica na Zgornjem Hlapju. Pogreb se je vršil dne 12. septembra pod vodstvom domačega g. župnika Erhata. Domači pevski zbor ji je zapel pri hiši žalosti, pri cerkvi in na pokopališču v srce segajoče žalostinke. Cerkevni ključar Rožker Anton se je v kratkih ter ganljivih besedah poslovlil ob odprtem grobu od dobre mu sosede. Vzorno mater bodo pogrešali reveži, posebno pa njena najmlajša hči, v katere hiši je bila mati prava luč. Dragi mamici bodi ohranjen trajen spomin!

Stojenci pri Ptuju. Lepa slavnost se je vršila preteklo nedeljo v Stojncih pri Ptuju. Blagoslovili so novo motorno brizgalko, ki jo je nabavila domača prostovoljna gasilska četa. Na svečanosti so bile vse gasilske čete iz bližnje okolice ter velika množica ljudi. Kumstvo sta prevzela zakonca Franc in Marjeta Zagoršek, posestnika v Prvencih. Cerkevne obrede je opravil vlč. g. župnik Groblar iz Sv. Marka, ki je imel pri tej priliki lep in globoko zasnovan govor, v katerem je naglašal človekoljubno in požrtvovalno delo gasilcev. Pa blagoslovitvi nove moderne brizgalne se je vršil v prostorih gostilne g. Turka slavnostni banket, za tem pa prosta zabava.

Lahonci pri Ivanjkovcih. Sredi novic, ki se vrstijo dan za dnem, se je vredno spomniti na umrlo Marijo Skuhala, ki je umrla stara komaj 20 let. Bila je vestna in pridna služkinja pri gospodarju Stanku Kosi. Neizprosna jetika, s katero se je borila tri leta, ji ni prizanesla kljub temu, da je iskala zdravja v bolnišnici v Mariboru in v Ptuju. Pokopana je bila na pokopališču pri Sv. Tomažu, daleč od svojega očeta, ki je predlanskim podlegel istotako jetiki in je pokopan pri Sv. Križu na Murskem polju.

Tesla in njegov izum.

Ko je pred tedni po neprevidnosti njegove žene prišla v svet vest o novem odkritju Nikole Tesle, so vstali neverni Tomaži, češ, da nikakor ni verjetno, da je vest o odkritju smrtnih žarkov resnična. Drugi so zopet trdili, da nima to odkritje praktičnega pomena, ker bi bilo treba za proizvodnjanje smrtnih žarkov postaviti ogromno električno centralo. Inž. L. Karpe ni tega mnenja in piše v »Prager Tagblattu«, da ima Teslovo odkritje stvarno podlago. Poročila trdijo, da je mogoče s Teslovimi žarki uničiti 10.000 letal in cele armade in to na razdaljo več sto kilometrov. Zato je potreben top 50 milijonov voltov. Tesla je dne 11. julija t. l. ućakal 78. leto svojega življenja in je eden najpomembnejših raziskovalcev na električnem področju in prav nič ne pretiravamo, ako štejemo Teslo med največje ljudi današnjega časa. Tesla ima že 80 raznovrstnih patentov. Ti zadevajo prenos energije, visoko napetost, stroje za izmenični tok, brezžično pisanje in krmarenje v daljavo ter radio sploh. Nikola Tesla je tudi plemenit človek. On se ne trudi noć in dan in premišljuje o svojih izumih, zato da bi obogatel. Prav nič se ne vznemirja, ko vidi, da se z njegovimi izumi drugi bogatijo. — Vest o najrojevšem odkritju je po mnenju inž. Karpe verjetna. Tok 20 milijonov voltov je on dosegel že leta 1899 v Coloradu; samo le vprašanje denarja je, kakonaj se pridobi tok 20 milijonov voltov. Svojega odkritja noće Tesla izrabiti. Ni ga nič ameriškim Združenim državam, ki so postale zanj domovina, temveć Zvezi narodov, da bi onemogočila vojno. Že leta 1919 je Teslo mučila misel, kako bi bilo mogoče preprečiti vojne. Tedaj je Tesla pisal: »Vojne ne bo mogoče preprečiti, dokler ne odpadejo njeni fizikalni vzroki, to je v prvi vrsti velikanska razdalja na zemlji. Ko odpravimo razdalje vseh vrst, bodo nekega dne nastopili pogoji, ki bodo za vselej zagotovili mir. Kar danes potrebujemo, je to, da izločimo prenapete ideale narodne sebičnosti in ponosa, ki lahko vsak hip zavedejo svet v navadno barbarstvo in vojno.« — Nikola Tesla se je rodil v Smiljanu kot sin pravoslavnega duhovnika in je torej Jugoslovan. Bil je zelo slabotne narave. Pri 14. letu bi ga bila kmalu ugrabila kolera. Z neverjetno vztrajnostjo se je rešil posledic te hude bolezni. Njegov oče je želel, da bi sin postal duhovnik. Končno je vendar pristal na to, da se je sin posvetil tehniki in postal inženjer. Leta 1882 je dosegel prvi veliki uspeh. V Budimpešti je rešil vprašanje prenosa energije izmeničnega toka. Leta 1884 je postal Edisonov sodelavec. — Ako bi človeštvo njegov izum pametno izkoristilo, bo vojna v resnici nemogoča. Koliko denarja bi bilo s tem prihranjenega, koliko družin bi si lahko pripravilo udobnejše življenje in kolikšno velikansko strahoto, ki je združena z vojno, bi si človeštvo prihranilo!

*